

Хоменко Тетяна Анатоліївна

канд. пед. наук, доцент кафедри германських мов,
зарубіжної літератури та методик викладання

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,
Україна*

ГЕРМАНО-КЕЛЬТСЬКІ ЛЕКСИЧНІ ІЗОГЛОСИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЧАСТИН ПРОСТОРУ

Про тривалість зав'язків германців з кельтами свідчать географічні назви, зокрема численні назви річок та місць поселення по течії Рейну. Інтенсивні контакти германців з кельтами почалися, ймовірно, у 8-7 століттях до н. е., коли германці просунулися до Везеру та Рейну, опинившись у кельтському оточенні [1, с. 130]. До герmano-кельтських ізоглов належать лексеми на позначення ландшафтів та частин простору [2, с. 468].

У німецькій мові слово *Heide* означає «рівна, необроблена земля, верес, еріка»; двн. *heida* «верес», свн. *heide*, дс. *hēða*, снн., снл. *hēde, heide*, нл. *heide*, да. *hǣþ* «пустище, верес», а. *heath*, дісл. *heidr* «частина общинної землі на схилі», шв. *hed*, гот. *haiþi* «общинна земля, поле, акр» разом із кімр. *soit* «ліс», брет. *soet, soat* «ліс, хащі» ведуть до іє. **kait-* «ліс, необроблена ділянка», яке зустрічається лише в германських та кельтських мовах. Спочатку, вірогідно, германське **haiþ-* означало «необроблена ділянка общинної землі». Атрибуція латинського *būcētum* «(коров'яче) пасовище» викликає сумніви. Тому можна припустити, що **koit-/ haiþ-* є герmano-кельтською ізоглосою. Допускається, що **haiþi-* «степ, пустище» походить від назви вересу: н. *Heide*, двн. *heida*, а. *heath*, да. *hǣþ* < герм. **haiþjō-*. У середньовісній німецькій мові це слово було тісно пов'язане з поняттями *Anger* та *Aue* (що означає «луг» або «заплава»), а в сучасній верхньонімецькій мові воно зберігає основне значення «сільськогосподарський непродуктивний ландшафт» (Люнебурзьке вересове пустище). Часто *Heide* також позначає розріджений ліс, що росте на бідних ґрунтах (*Bernauer, Rostocker, Dübener Heide*). Переносне використання слова *Heide* для різних вересових рослин, особливо еріки, які характеризують вересовий ландшафт, також засвідчено з часів двн. мови; уточнюючим складним словом для цього є *Heidekraut* (верес), свн. «*heidekrūt*», двн. «*heidistūda*».

Німецьке слово *Zaun* має значення «кордон, огорожа», двн., свн. *zūn* «огорожа, живопліт, огорожа», дс., снн. *tūn* «плетений паркан, огорожа, сад», снл. *tuun* «плетений паркан, огорожений двір», нл. *tuin* «сад», да. *tūn*

«огорожа, сад, поле, двір, заміський будинок, житло, село, місто», а. town «місто», дісл. tūn «огороджена трав'яниста ділянка перед будинком, внутрішнім двором, містом», шв. (діал.) tun «огорожа» (герм. *tūna-). Позагерманські когнати можна знайти в кельтській мові: дірл. dūn, кімр. din «фортеця», гал.-лат. -dūnum у топонімах (Tarodūnum (Цартен), Lugdūnum (Ліон), Virodūnum (Верден)). Вираз einen Streit, Krieg vom Zaun brechen означає «несподівано провокувати» [3].

Слово Flur у німецькій мові значить «передпокій у будинку, коридор, зал у житловому приміщенні» (якщо іменник ч. р.), «сільськогосподарські угіддя, поля та луки» (якщо іменник ж.р.); двн. fluor (ч. р.), свн. vluor (ч. р.). «поле, засіяне поле, земля (площа)», свн. vlōr «коридор, поле», снл., нл. vloer «підлога», да. flōr «коридор, підлога, земля», а. floor «підлога, поверх, тік», дісл. flōr «підлога між корівниками», шв. (діал.) flor «підлога в стайні» (герм. *flōra-); ці слова споріднені з дірл. lār «підлога, тік». Первісним значенням вважається «пласка, рівна поверхня». Це значення, з одного боку, розвинулося до «утрамбованої глиняної підлоги», а пізніше до «передпокою з такою підлогою» (північ.-нім., серед.-нім. Hausflur), з іншого боку, збереглося значення «поля та луки, відкриті поля» у верх.-нім. мові. З 14 століття обидва значення розрізняються за родом.

Список використаних джерел:

1. Жлуктенко Ю. О., Яворська Т. А. Вступ до германського мовознавства. Київ; Вища школа, 1986. 232 с.
2. Левицький В. В. Вступ до германського мовознавства. Вінниця: 2008. 528 с.
3. Левицький В. В. Этимологический словарь германских языков в 2х т. Винница: Нова книга, 2010. Т. 2. 616 с.